

Csökken a nemzeti incidensek száma a Délvidéken?

írta Bozóki Antal

az ARGUS Vajdasági Magyar Kisebbségügyi Civil Szervezet elnöke

A nemzeti alapú incidensek száma és intenzitása 2006-ban csökkenő irányzatot mutat, olvasható a nagybecskereki Civil Társadalom Fejlesztési Központ (CDCS) legújabb, Nemzetek közötti incidensek Szerbiában 2006-ban című elemzésében¹. A szakértők erre a kedvező irányzatra már 2005-ben felfigyeltek, mivel az incidensek száma az ezt megelőző (2004-es) évhez viszonyítva csökkent². Az elemzés szerint csökkenést mutat a nemzeti színezetű támadások száma is. A 2006. évi

incidensek legtöbbje Vajdaságban (33, ezek közül 9 Újvidéken, 6 pedig Szabadkán) történt. A sértettek között továbbra is a legtöbb a magyar és a horvát (12–12), majd az albánok és a bosnyákok (5–5), zsidók (3), szlovákok (2), ruszinok (1) és a montenegróiak (1) következnek. Az esetek között a legtöbb a gyűlöletbeszéd (17 eset), a nacionalista tartalmú falfirka (15), a temetőrongálás (6) és a vagyonrongálás (6), de volt a halálos fenyegetés (2) is.

Egyre gyakoribb jelenség a többnyelvű helységnévtáblák rongálása, de erről a sajtó leginkább nem számol be. A helyi önkormányzatok is eltérően viszonyulnak ehhez: egyes önkormányzatok, mint például a nagybecskereki, a rongálást azonnal elítélik és kijavítják a helységnévtáblákat, míg mások, mint például a magyarcsernyei, egyáltalán nem reagálnak. Vajdaságban 2004-ben történt a legtöbb etnikai színezetű incidens, amikor a koszovói és a dél-szerbiai erőszakhullám a tartományban is erősen éreztette hatását. A kisebbségellenes megnyilvánulások, amelyek legnagyobb része éppen a vajdasági magyarok ellen irányult, csak a nemzetközi közösség – elsősorban az Európai Unió, az Európa Tanács és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet – erőteljes nyomására csökkentek. Ennek hatására a rendőrség is megkezdte a bűnvádi feljelentések megtételét és „az igazságügyi szervek sokkal gyorsabban dolgoznak, mint 2003-ban és 2004-ben” – állapítja meg a jelentés.

Etnika homogenizáció

A CDCS jelentése felhívja a figyelmet a nacionalista jelenségekre Vajdaság északi részéről a tartomány központi része felé való „földrajzi elmozdulására”, amely részre „az etnikai homogenizáció gyors folyamata a jellemező”.

Az elemzés szerint a nemzetek közötti incidensek esetei arra utalnak, hogy a többnemzetiségű közösségekben a fiatalok etnikai alapon egyre inkább elkülönülnek. Megállapítja, hogy a más nemzetiségű fiatalok között nagyfokú etnikai távolság van, illetve „párhuzamos életet élnek”. Ezt összefüggésbe hozza azzal a ténnyel, hogy legtöbb nacionalista kilengés, vagyis az esetek mintegy kilencven százalékának elkövetői leginkább fiatalok.

A CDCS elemzői végül rámutatnak: Koszovó státusa rendezési folyamatával kapcsolatban szükséges, hogy a nemzetközi közösség és a nemzetközi szervezetek fokozottabban figyeljék a szerbiai kisebbségek jogainak megvalósulását. „A 2004 márciusi események tapasztalataira való tekintettel, amikor az etnikailag motivált erőszak Belgrádra, Nišre és Vajdaságra is

átcsapott, a nemzetközi szervezetek figyelmének az elkövetkező időszakban felbecsülhetetlen jelentősége lehet” – nyilatkozta Snežana Ilić, a Központ koordinátora a Danas című belgrádi napilapnak⁵.

A jelentés eredményeit megerősítette Ana Tomanova-Makanova, a vajdasági kisebbségi nemzeti tanácsok koordinátora is, aki január elején a B92-nek elmondta⁶, hogy „a nemzeti alapon történő incidensek száma csökkent az előző évekhez képest, főleg 2004-hez viszonyítva”, de óvatosságra intett, „mert közeledik Koszovó végleges státusának kihirdetése. Ha a megoldás Szerbia számára nem lesz kedvező, akkor újabb erőszakhullám jelentkezhethet a kisebbségekkel szemben”.

Ana Tomanova-Makanova megítélése szerint a rossz kisebbségpolitika miatt a vajdasági kisebbségek fokozatosan bezárkóznak a gettóikba. Arra is kitért, hogy a szerbiai kormány tavaly nem volt hajlandó rendezni a kisebbségi jogok védelmének kérdését, „amit a törvénytelenység és a káosz jellemez”. Szerinte nem volt meg a politikai akarat, hogy meghozzák a szükséges törvényeket, mint amilyen a kisebbségek jogairól és helyzetéről, valamint a nemzeti tanácsok fennhatóságairól, megválasztásáról és pénzeléséről szóló törvény.

– Ez annak a következménye, hogy Szerbia lakosságának 20 százaléka még mindig attól fél, hogy valaki ismét szendvicseket kínál nekik, hogy hagyják el az országot. A múlttal szembe kell néznünk, és úgy viszonyulnunk hozzá, hogy mindannyian építhessük az új ideológiát és a kisebbségi kérdés problematikájához való viszonyulást – mondta a nemzeti tanácsok koordinátora.

Kettős mércék

A jelentés kapcsán meg kell jegyezni, hogy kisebbségi jogsérelmek és a kisebbséghez tartozók (a legtöbb esetben magyarok) elleni támadások pontos számát valójában senki nem is tudja. Csak a legkirívóbb (megkerülhetetlen) esetek, leginkább a büntetőügy tárgykörébe tartozó fizikai támadások kerülnek nyilvánosságra. Az emberek ezekről nem szívesen beszélnek, mert félnek. A jogsértő esetek túlnyomó többségében azonban, amelyekben nem lehet bizonyítani a nemzeti alapú indítást – mint pl. valamely jog megvalósításnak elutasítása, vagy elhalasztása – az érintettek elhallgatják a jogsértést.

Az incidensek miatt növekedett a nemzetek közötti feszültség és bizalmatlanság, erősödött a nemzeti türelmetlenség és megromlottak a nemzetek közötti viszonyok, amit különösen a fiatalok nemzeti alapon történő elkülönülése is mutat.

A nemzeti kisebbségi közösségek tagjai elleni (különösen 2004-ben) sűrűsödő támadások és a nemzetek közötti feszültségek miatt az Európai Parlament (2005. január 28-tól 31-ig) ad hoc bizottságot küldött a Vajdaságba, majd a 2005. szeptember 29-i Vajdaságra vonatkozó állásfoglalásában „mély aggodalmát fejezte ki az emberi jogok ismétlődő megsértései, a jog és a rend Vajdaságban tapasztalható hiánya miatt”, valamint azonnali és – a hasonló jellegű cselekmények orvoslása, illetve jövőbeli megelőzése érdekében – hatékony fellépésre szólította fel (az időközben megszűnt) Szerbia és Montenegró hatóságait, javasolva azt is, hogy küldjenek EU megfigyelőket (EUMM) a térségbe.

A volt államközösség minisztertanácsa – az Európai Unió nyomására – 2005. november 2-án létrehozta ugyan a Vajdaságban történt nemzetek közötti incidensek kivizsgálásával és az incidensek megelőzésére vonatkozó javaslatok megtételével foglalkozó bizottságot⁷, de a testület munkájáról szinte semmit nem hoztak nyilvánosságra és teljesen feledésbe is merült. Külön problémát jelent az ún. kettős mércék alkalmazása a bíróságok gyakorlatában (hosszabb és súlyosabb büntetések kimondása azonos vagy hasonló bűncselekmények elkövetése esetében a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek feletti ítélezések alkalmával), amire az ún. temerini, zentai, magyarkanizsai stb. esetek is utalnak (és amelyeket külön kellene tanulmányozni).

Mindezek miatt Szerbiának sokkal többet kellene tennie a kisebbségek védelme érdekében, mint ahogy azt az ezzel a témakörrel foglalkozó politikusok is elismerik, mert továbbra is komoly eltérés mutatkozik egyrészt az elvileg elfogadott nemzetközi kötelezettségek,

másrészeiről a kisebbségek normatív és a kisebbségek tényleges helyzete között. Ennek természetesen előfeltétele a nemzeti kisebbségekhez tartozók helyzetének valós felmérése és az itt meglévő problémákkal való nyílt szembenézés, valamint azok hatékony megoldása érdekében egy időhöz kötött tevékenységi programnak az elfogadása.

Bozóki Antal

A képen: Gyűlölködő falfirka. „A horvátokat legyilkolni, a törököket karóba húzni, a magyarokat a jég alá, az albánokat elégetni, a zsidókat Auschwitzba, a romákat Indiába” (A felvétel az egyik újvidéki ház faláról készült.)

1 Centar za razvoj civilnog društva, Međunacionalni incidenti u Srbiji u 2006. godini – Dalje smirivanje pred rešavanje statusa Kosova, Zrenjanin, 2006. december 18. (www.cdcs.org.yu), és Miroslav Pudar, Smirivanje uoči rešavanja statusa Kosova, Danas, 2007. január 3., 18. o.

2 Az újvidéki székhelyű Árgus – Vajdasági Magyar Kisebbségügyi Civil Szervezet által elkészített, a vajdasági nemzeti kisebbségek, különösen a vajdasági magyarok zaklatásának és jogsértéseinek 2006. évi kronológiáját lásd a szervezet (<http://www.argus.org.yu/>) vagy a Vajdaságma honlapjának Tükör című rovatában (<http://www.vajdasagma.info/>). Az adatok összehasonlítása alapján megállapítható, hogy 2006-ban csökkentek-e a kisebbségek elleni incidensek.

5 Lásd Miroslav Pudarnak az 1-es szám alatt idézett írását.

6 Kisebbségi gettók, Magyar Szó, 2007. január 3., 4. o.

7 A bizottságba öt tagot neveztek ki: Vladimir Đurićot, az emberi jogi és kisebbségügyi minisztérium magas rangú képviselőjét, Petar Ladevićet, a Köztársasági Kisebbségügyi Tanács (akkori) titkárát (most a szerbiai kormány emberi és kisebbségi jogokkal foglalkozó szolgálatának igazgatója), Orosz Jánost, a Tartományi Jogalkotási, Közigazgatási és Kisebbségügyi Titkárság segédtitkárát, Aleksandar Popovot, a Regionalizmusért Központ nevű civil szervezet igazgatóját és Varga Lászlót, a (2006. december 23-án megszűnt) Magyar Nemzeti Tanács jegyzőjét (Pressburger Csaba: A terepen vizsgáljuk ki az incidenseket, Magyar Szó, 2005. december 1., 1. és 11. o.). Jellemző, hogy a bizottságba egyetlen olyan civil szervezet képviselője sem került be, amely bírálta a jelenlegi hatalom kisebbségi politikáját.